

Samer på Senja i tidligere tider.

av Helge Nymo

Det er høsten 1928. Snøen kommer tidlig. Alt lenge før det var tenkt på å ta opp poteter lå snøen ganske dyp, nærmere en halv meter. Hjemme på Prestbakken gikk de i gang med å ta opp poteter. Vi ungene måtte være med i det, som i alt annet. Vårt oppdrag var å få snøen vekk. Et oppfinnsomt hode fant på å lage snøkuler så vi rullet store snøkuler av åkeren slik at det ble bare jorda igjen, ja også potetkålen da. Nå var det ikke de helt store arealene, men rundt et dekar eller litt er. Dette var jo vintermat så den måtte tas vare på, ellers ville det jo bli smalhans utover vinteren, helt til neste års grøde. Av dette skulle da også neste års settepotet taes. Poteten fikk vi da opp, for det ble heldigvis ikke frost. Det ble senere regn som tok bort all snøen. Så de som ventet med å ta opp poteten slapp å måke åkrene. Vi måtte ha potetene liggende utover gulvene til tørking før den kunne bringes i kjelleren, som i den tid var utekjellere for det meste.

Samen Ole Johnsen Nutti, som tidligere hadde vært svensk flyttsame, også omtalt i "Fotografier fra Lenvik" bind 2, side 59, lå denne høsten i telt ved Rødskaret i Mikkelfjell med sin familie. Det var kona Anna, som er nevnt på side 57 i samme bok, og deres to døtre, avbildet på side 70 i bind 3 av "Det var en gang", samt en sønn som Anna hadde fra før. Disse flyttet da leiren ned til Lysvatnet om høsten før Ole gikk sørover Senja for å samle reinen sin sammen. Leiren ble da liggende på nordre side av Helveteselva.

Det ble en vanskelig høst med dårlig føre og dårlig vær. Isen på vannet var veldig dårlig, og sønn til Anna brukte å gå over vannet for å treffe andre ungdommer. Det ble snakket mye blandt folket i bygda, da de fryktet det kunne skje en ulykke ved at han gikk seg ned i vannet. Vi fra Nymo hadde stadig forbindelse med denne samefamilien, og ut i november flyttet Anna, døtrene og

sønnen over til Nymo for å være sikker på at ikke noe galt skulle skje. Jeg husker spesielt den dagen flyttingen foregikk. Da gikk folket over vatnet på ski med tau mellom seg, for isen var myk under skiene.

Familien ble da innstallert hos mine foreldre. Noen dager senere kom en mann fra Løvland, som var øverste gården på Bukkemo, opp til Helveteselva for å se om det var fisk å få på isen der oppe. Han ble *var* en hund på andre siden av elva, altså inne på Mikkellbukta. Etter dette gikk han tilbake, over vannet og til Nymo, for han trodde det var hunden til Ole Johnsen han hadde sett. Han var inne hos oss, men nevnte ikke noe om det han hadde sett.

Fra oss gikk han da til nabogården og der fortalte han om den hunden han antok var Ole sin.

Der og da ble de enige om å gå og se på saken. Men de kom ikke så langt, for samme dag - om morgenen - gikk min far og Anders(som gutten til Anna het) til Helvetesdalen for å se etter noe rein som gikk der oppe.

På hjemtur gikk min far fra Helvetesdalen og mot Rødskaret for å se etter om det var noe ryper der. Anders gikk ned Revnesdalen.

Far min gikk ned Mikkellia og mot Mikkellbukta for så å gå over vannet. Da han kom ned mot vannet kom han på ei skiløype, men den var frosset så den var ikke fra samme dagen. Han såg med en gang at det var Ole Johnsen sitt spor, og ante uråd. Da han såg ned mot vannet såg han samene ligge på rygg i snøen, og hunden satt oppå brystet på han. Far min ropte navnet hans, men fikk ikke svar. Han gikk da ned til samene, og hunden kom til ham - de var godt kjente fra før. Han tok i samene, men han var stivfrosset, han må nok ha ligget der en tid. Det hadde vært frost og klarvær noen dager.

Far min forlot plassen og gikk over elva og ned mot revet. Da han kom så langt at han såg revet, såg han Anders gå over. Han ropte da på Anders og han ventet til far min nådde fram til ham og fikk høre om hva som hadde skjedd. De gikk til Nymo for

å hente hjelp. Det ble da til at de tok en kjelke med seg og flere folk. Anna ble også med. De gikk til Revet, for som nevnt tidligere var isen ikke trygg andre plasser enn der. En skulle kjøre med hest langs vannet til revet, slik at når de kom med den døde dit, skulle de kjøre resten av veien til Nymo.

Ole Johnsen ble lagt inn hos mine foreldre til opptining for å få han lagt i kiste. Alle andre folk måtte da innløsjes i de andre gårdene på Nymo.

Så skulle den andre sammen som var på Senja varsles, og det var ingen annen råd enn å gå sørover for å leite etter han. Det ble da til at min far og Anders tok i vei. Langt om lenge fant de ham, men det tok så lang tid at de ble borte i over to uker. Først etter ca 3 uker fant begravelsen sted. Han ble gravlagt på Bjorelvnes øvre kirkegård. Ole Johnsen var da 69 år.

Når man tenker tilbake, og sammenligner den tid og nå, skulle man ikke tro at dette er sant. Det er tross alt ikke mer enn ca 60 år siden. Den gang fantes det ikke veier eller kommunikasjonsmidler, og telefon var en sjeldenhet. Det var en talestasjon i hele Svartfjellbygda på den tid. Radio var faktisk ikke oppfunnet ennå. Det er vemodig å tenke at etter å ha gått i flere dager for å se til sine, endte han sine dager bare noen få hundre meter fra teltet. Anna og barna ble boende på Nymo til våren 1929, da de igjen flyttet til Rødskaret for å røykte reinhjorden sin. Reinen skulle samles, gjerde bygges eller repareres.

Reinen måtte tas i gjerdet hver dag, kalver merkes, simler melkes, for det var en del av vinterforsyningen.

Vi unger var jo blitt godt kjent med disse naturmennesker, og vi hadde stor respekt for dem. Så og si hver dag var vi hos dem når de hadde reinen i gjerde, det var opplevelsesrike dager.

Disse menneskene var prektige folk. Jeg opplevde ikke en eneste uoverensstemmelse mellom mine foreldre og samefamilien den vinteren de bodde hos oss, til tross for at vi bodde temmelig tett innpå hverandre.

Den andre sammen som den tid var her på Senja het John

Johnsen. Han bodde i flere år etterpå hos oss. Han døde vinteren 1951 i en alder av ca 70 år.